

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

7 ЖИЛД, 4 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 7, НОМЕР 4

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 7, ISSUE 4

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
№4 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2024-4>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабирова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01–Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02–Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)
Абдулазизов Абдулвохид Хабибуллоевич
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03–Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариева Аълохон Нуриддиновна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Сеитова Зухрагон Пиржановна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)
Абдухалилов Абдулло Абдухамитович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Sabirova Umida OLIY TA'LIM SIFATINI MONITORING QILISH MODELI.....	5
2. Fayzieva Farogat MA'LUMOTLAR TO'PLASH JARAYONI SOTSIOLOGIK TADQIQOTLARNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHI SIFATIDA.....	13
3. Mardiyeva Malika XX-XXI- ASRLARDA ISLOM MADANIYATIDAGI GENDER MUNOSABATLARI.....	23
4. Махмудова Малика ОПТИМИЗАЦИЯ МЕХАНИЗМОВ СОЦИАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ ДЛЯ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ДОМАШНЕГО НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	30
5. Tagaymutatova Gulchehra RAQAMLI TEXNOLOGIYANING INNOVATSION OLIY TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI.....	38
6. Shukurova Sevara OIV EPIDEMIYASI BILAN KURASHDA KOMPLEKS YONDASHUV TIZIMI.....	44
7. Razzakova Nargis JAMIYATNI MODERNIZATSIYALASH JARAYONIDA OILAVIY MUNOSABATLARNING O'ZGARISH DINAMIKASI.....	51
8. Samadov Shohzod JAMIYATDA IJTIMOIIY TRANSFORMATSIYALASHUV RIVOJIDA FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINING AHAMIYATI (sotsiologik yondashuv).....	59
9. Kadirov Mirsulton IJTIMOIIY-MADANIY SOHADAGI MUAMMOLARNI HAL QILISHDA DAVLAT HOKIMIYATI VA FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARI O'RTASIDAGI O'ZARO HAMKORLIK MEKANIZMLARI.....	66
10. Kasimov Abdumavlon MAHALLIY BUDJET IJROSI USTIDAN DEPUTALIK NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING IJTIMOIIY-SIYOSIY OMILLARI.....	80
11. Usmonova Rohila AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI.....	87
12. Samadov Shohzod YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY TRANSFORMATSIYALASHUV TENDENSIYALARI (Fuqarolik jamiyati institutlari misolida).....	95

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Tagaymutatova Gulchehra,

Guliston davlat universiteti

Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

e-mail: Gulchehratogaymuratova@gmail.com

RAQAMLI TEXNOLOGIYANING INNOVATSION OLIY TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14187507>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning, uning mazmun mohiyati, davlat, jamiyat va ijtimoiy hayotga ta'sirini sotsiologik jihatdan yoritishga innovatsion ta'limning ijtimoiy infratuzilmasini, uning ta'lim jarayonlariga ta'sirini, ta'lim samaradorligini rivojlantirishda ahamiyatini, ijtimoiy hayotga ta'sirini sotsiologik jihatlarini yoritishga harakat qilingan. Raqamli texnologiyalar bugungi kunda ta'limda va boshqa sohalarida keng qo'llanilishi, uning ijtimoiy omillarga ta'siri haqida umumiy tahliliy yondashiladi. Oliy ta'limda tirli platformalar va raqamli ta'limning boshqa turlarini qo'llash xizmatning imkoniyatlari, qulayliklari va samaradorligi bilan alohida e'tirofga loyiqdir. Shu nuqtai nazardan olib qaraganda ko'tarilayotgan muammo dolzarb bo'lib, ushbu mavzuni o'rganish va uni sotsiologik jihatdan tahlil qilish orqali samaradorlikka erishish maqolada o'z aksini topgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiya, elektron talim, ta'lim platformasi, ta'lim, innovatsiya, ijtimoiy xizmatlari, kommunikatsiya, onlayn ta'lim, oliy ta'lim, onlayn kampus, HEMIS, Moodle, ICTWEEK Uzbekistan 2024, Canvas, Blacboard, EdX, Coursera, FutureLearn, Sakai, Microsoft Teams va Google Classroom.

Тагаймутатова Гульчехра,

Преподаватель кафедры социальных наук,

Гулистанского государственного университета,

e-mail: Gulchehratogaymuratova@gmail.com

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИННОВАЦИОННОЙ СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье предпринята попытка с социологической точки зрения осветить социальные аспекты инновационного образования, его влияние на образовательные процессы, его значение в развитии эффективности образования, влияние на общественную жизнь. Сегодня цифровые технологии широко используются в образовании и других сферах, применяется общий аналитический подход к их влиянию на социальные факторы. Использование цифровых платформ и других видов цифрового образования в сфере высшего образования заслуживает особого признания за возможности, удобство и эффективность

сервиса. С этой точки зрения возникающая проблема является актуальной, и в статье отражена эффективность изучения данной темы и ее социологического анализа.

Ключевые слова: цифровые технологии, электронное обучение, образовательная платформа, образование, инновации, социальные услуги, коммуникация, онлайн-образование, высшее образование, онлайн-кампус, HEMIS, Moodle, ICTWEEK Узбекистан 2024, Canvas, Blackboard, EdX, Coursera, FutureLearn, Sakai, Microsoft Teams и Google Classroom.

Tagaymutatova Gulchehra,
Teacher of the Department of Social Sciences
of Gulistan State University
e-mail: Gulchehratogaymuratova@gmail.com

ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN INNOVATIVE HIGHER EDUCATION SYSTEM

ABSTRACT

In this article, the social infrastructure of innovative education, its impact on educational processes, its importance in the development of educational efficiency, its impact on social life are sociologically covered. tried to illuminate aspects. Today, digital technologies are widely used in education and other fields, and a general analytical approach is taken on their impact on social factors. The use of digital platforms and other types of digital education in higher education deserves special recognition for the possibilities, convenience and efficiency of the service. From this point of view, the rising problem is urgent, and the article reflects the effectiveness of studying this topic and analyzing it sociologically.

Keywords: digital technology, e-learning, educational platform, education, innovation, social services, communication, online education, higher education, online campus, HEMIS, Moodle, ICTWEEK Uzbekistan 2024, Canvas, Blackboard, EdX, Coursera, FutureLearn, Sakai, Microsoft Teams and Google Classroom.

KIRISH

Raqamli platformalardan foydalanish ijtimoiy sohaning asoslaridan biri bo'lgan ta'lim tizimida qo'llanilishi oliy ta'lim tizimini integratsiyalashuvda muhim o'rin tutadi. Mamlakatimizda yoshlarni zamonaviy davrga mos va xalqaro bozor talablariga javob bera oladigan mutaxassis qilib tarbiyalashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi "O'zbekiston-2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-sonli farmonida Oliy ta'lim bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish, oliy ta'lim muassasalari tashkiliy-boshqaruv faoliyatini takomillashtirish, ularning moddiy-texnik ta'minotini mustahkamlash maqsadlari belgilab berildi [1]. Bu maqsadlarning ijrosini ta'minlash o'z navbatida oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni yanada samarali qo'llash va uning imkoniyatlari va qulayliklarini yanada rivojlantirishni talab etadi. Bugungi kunda oliy ta'lim markazlari nafaqat ilm beruvchi maskan, balki ilmiy tadqiqot sifatida tadqiqot olib borilayotgan maskan ekanligini ta'kidlab o'tishimiz lozim. Shunday ekan, oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qulay va keng imkoniyatlar uchun xizmat qiluvchi zamonaviy texnologiya sifatida tadbqiq etishda talaba va professor-o'qituvchilarning manfaatlari, foydalanilishdagi qulayliklari, ilmiy rivojlanishidagi imkoniyatlari va boshqa shu kabi jihatlariga alohida e'tibor berilishi lozim.

Ta'lim provayderlari vaqt va auditoriya talablarini qondirish uchun doimo o'zgarishi va yangiliklarga intilishi lozim. Misol uchun: HSE Onlayn Kampus Oliy Iqtisodiyot maktabining mustaqil onlayn kampus doirasida oliy ta'lim dasturlarini amalga oshiradigan loyihadir. 2020-yilda mamlakatda ingliz tilidagi birinchi onlayn magistrlik dasturi yo'lga qo'yildi. Dastur yo'lga qo'yilganidan beri HSE Onlayn talabalari soni yetti baravar oshdi. Bugungi kunda onlayn kampusda Rossiya, Xitoy, AQSh, Kanada, Peru, Germaniya va boshqa mamlakatlardan qariyb 3 ming talaba

tahsil olmoqda. 2023-yilda Oliy Iqtisodiyot maktabida pullik o'qishga kirgan har beshinchi shaxs onlayn talabadir [2].

METODOLOGIYA

Bugungi zamonaviy dunyo ta'limni innovatsiya asosida rivojlantirishni talab etmoqda ekan, oliy ta'lim tizimi bunda asosiy tashkil etuvchi va targ'ib qiluvchi vazifasini a'lo darajada bajarishi lozim va bu davr talabidir. Bu o'z navbatda ushbu jarayonni, uning natijasida vujudga keladigan imkoniyatlarni va shu bilan bir qatorda u bilan bog'liq muammolarni ham o'rganish zarurligini anglatadi. Turli oliy ta'lim dargohlarida qo'llanilayotgan raqamli texnologiya va platformalar o'zining qulayligi bilan bir qatorda ayrim kamchiliklardan holi emas. Bu o'z navbatida ushu muammolarni ilmiy o'rganish va tahlil qilish, unga yechim topish vazifasini sotsiolog-olimlarning oldiga qo'ymoqda.

2024-yil boshida Ernst & Young (EY) konsalting kompaniyasining ta'lim yo'nalishi boshlig'i Ketrin Juma kompaniya veb-saytida universitetlarning raqamli transformatsiyasi bo'yicha maqola e'lon qildi. Asosiy g'oya shundan iboratki, raqamlashtirishning vazifasi odamlarga: talabalarga, o'qituvchilarga, olimlarga xizmat qilishdir. Ushbu maqolaning asosiy g'oyalari:

“Oliy ta'limdagi raqamli texnologiyalar uchta asosiy maqsadga ega”, deb yozadi Ketrin Juma. AT talabalarining bilimga intilishida yordam berishi kerak; o'quv jarayonini optimallashtirish va o'quv materiallari sifatini oshirish; olimlarga tadqiqot o'tkazishda yordam berish” [3].

ASOSIY QISM

Raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etilishi sohaga taalluqli xizmatlarning on-line ta'lim va off-line yordamida ko'rsatilishini ifodalaydi. Raqamli ta'lim tizimida talabalar asosiy ish quroli sifatida shaxsiy kompyuter, planshet, noutbuk va mobil aloqa vositalaridan foydalaniladi. Ta'limni raqamlashtirish dastlab “elektron”, “virtual” atamalar bilan qo'llanilgan (2010-y) bo'lsa, raqamli ta'lim tushunchasi 2018-yildan boshlab qo'llanilgan. Raqamli ta'lim tushunchasini raqamli ta'lim tizimi yoki pedagogika shaklida qo'llash bir guruh mualliflar, shu jumladan, E.N.Makeeva [4], Yu.Matroxin, S.S.Mishurov, K.E.Romanova, E.V.Rumyansev [5], A.A.Verbitskiy [6, – S. 85], va boshqa tadqiqotchilarning ilmiy ishlarida yoritilgan. S.Usmanov, Z.Abduraxmonovning “Raqamli ta'lim muhitini yaratish konsepsiyasi”da yangicha ta'lim muhitlarini yaratish tamoyillari tahlil qilingan va uning mazmunini ochib bergan [7]. Yevropa Itifoqidagi universitet- yillarga mo'ljallangan harakatlar rejasining ishlab chiqilishi natijasida hozirda raqamli ta'lim Yevropa universitetlarida eng ko'p qo'llaniladigan tushunchaga aylandi [8].

Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'lashda so'nggi yangiliklar sifatida raqamli ta'limni rivojlantirish uchun platformalarni kengaytirish va AKT (axborot kommunikatsiya texnologiyalari) ko'nikmalarini rivojlantirish dasturi kiradi. Yaqinda o'tkazilgan ICTWEEK Uzbekistan-2024 doirasida Huawei kompaniyasi va YuNESKO ning birgalikda tashabbuslari ta'lim tizimida raqamli imkoniyatlarni yanada kuchaytirishga qaratilgan loyihalarni tadbiq etdi [9].

Bugungi kunda Oliy ta'lim tizimini boshqarish va raqamlashtirish jarayonlari O'zbekiston va xorijiy davlatlarda turli xil platformalar orqali amalga oshirilmoqda. Undan ko'zlangan maqsad universitetlar va talabalarga innavatsion, qulay xizmatlar taqdim etish orqali ta'lim jarayonlarini optimallashtirishdir.

O'zbekistonda: HEMIS, My.edu.uz., EMIS, Moodle, Diplom.edu.uz., Stipendiya.edu.uz., Transfer.edu.uz, Vacancy.edu.uz va shu kabi platformalar oliy ta'lim jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qilmoqda.

Xorijda esa: Canvas, Blackboard, Moodle, EdX, Coursera, Future Learn, Sakai, Microsoft Teams va Google Classroom va boshqa shu kabi platformalar xorijiy davlatlar oliy ta'lim tizimini optimallashtirishda xizmat ko'rsatmoqda.

Jahon miqyosida universitetlarning raqamli texnologiyalar va ta'lim platformalaridan foydalanish ko'rsatkichlariga doir foizlar har yili o'zgarib turadi. Bu ko'rsatkich, ayniqsa, COVID-19 pandemiyasi tufayli sezilarli darajada oshganligini ko'rishimiz mumkin:

1.Global Survey (2021-2022): YuNESKO va boshqa ta'lim tashkilotlari tomonidan olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, 2021-yilda dunyodagi universitetlarning 70-80% raqamli texnologiyalar, jumladan, masofaviy platformalardan foydalangan.

2. Pandemiya davrida: 2020-yil pandemiya sababli ta'lim muassasalari masofaviy ta'limga o'tishga majbur bo'lganligi tufayli raqamli platformalardan foydalanish 90% ga yetgan.

3. 2023-yilgi ma'lumotga ko'ra, shu yilda raqamli texnologiyalardan foydalanish 80-90% bo'lishi ta'kidlab o'tilgan [10, 11].

Saadia Zahidi va uning tadqiqot guruhi IT va raqamli texnologiyalarning ta'limni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyatiga alohida tushunchalar berib o'tdi. "IT global ta'lim manzarasini tezda o'zgartirmoqda"- deb takidladi Jahon iqtisodiy forumi direktori Saadiya Zahidi. "Agar xavfsiz va strategik jihatdan to'g'ri o'rnatilgan bo'lsa, AT har bir talabning ehtiyojini o'rganishga yordam berishi mumkin, talabalarning ishtiroki va o'qituvchi faoliyati samaradorligi uchun juda muhim bo'lgan innovatsion, keng qamrovli shaxsiy o'quv tajribasini ta'minlashga yordam beradi" [12].

Zamonaviy texnologiya yutuqlari insoniyatga yaratayotgan qulaylik va imkoniyatlari tahsinga loyiq, lekin uning imkoniyat va qulayliklarining ko'lami yanada kengayib borayotganligi texnologiya va robotlashgan davrga kirib borayotganligimiz ham e'tibor talab etadi. Ayni paytda, Mc Kinsey kabi kompaniyalarning hisobotlariga ko'ra, 2030-yilga borib, ish jarayonlarini avtomatlashtirish tufayli, 800 million kishi ishsiz qolishi mumkin va so'rov natijalari shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik xodimlar yaxshi haq to'lanadigan ishlarni topish uchun zarur tayyorgarlik yoki ko'nikmalarning yetishmasligidan xavotirda. Ushbu tendensiyalarni boshqarish ta'limga bo'lgan yondashuvimizni o'zgartirishni talab qiladi, masalan, fan, texnologiya, muxandislik va matematikaga e'tibor qaratish; muloqot qobiliyatlari va chidamlilikni o'rgatish va odamlarga hayoti davomida qayta tayyorlash va uzluksiz ta'lim olish imkoniyatini berish orqali [13]. Hozirgi zamon texnika inqilobining xarakterli xususiyati uning sanoat bilan birga ijtimoiy hayotning turli sohalari: qishloq xo'jaligi, transport, aloqa, tibbiyot, ta'lim, maishiy xizmat kabilarni ham qamrab olganligidadir.

Hindistonning Trivandram shahridagi o'rta maktabda sun'iy intellektga ega Iris ismli ilk o'qituvchi-robot ish boshladi. Bu haqda "Pravila jizni" nashri xabar berdi. Iris ismli bu robot uchta tilda gapiradi: ingliz, hind va malay. U ovoz bilan turli mavzulardagi savollarga javob bera oladi va o'quvchilar bilan har xil mavzularda muloqot qiladi. Iris dastlab Hindiston Transformatsiya Milliy Instituti tomonidan maktablarda darsdan tashqari mashg'ulotlarni rivojlantirishga qaratilgan loyiha doirasida ishlab chiqilgan [14].

Hozirgi zamon texnika inqilobining xarakterli xususiyati uning sanoat bilan birga ijtimoiy hayotning turli sohalari: qishloq xo'jaligi, transport, aloqa, tibbiyot, ta'lim, maishiy xizmat kabilarni ham qamrab olganligidadir. Oliy ta'lim tizimining rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy farovonligin uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Uning ta'lim jarayonlarida qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirish, talabalar va o'qituvchilar o'rtasida muloqotni osonlashtirish va ta'limni yanada demokratlashtirishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalarni oliy ta'limdagi roli:

1. Masofaviy ta'lim: masofaviy ta'lim imkoniyatlarini yaratdi, bu o'z navbatida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi masofani kamaytirdi. Zoom, Google Classroom, Moodle kabi platformalar darslarni masofadan o'tkazish imkoniyatini berdi.

2. O'quv resurslariga kirish: raqamli texnologiyalar yordamida talaba sifatli o'quv materiallariga kirish imkoniyatiga ega bo'ldi. Turli onlayn kutubxonalar, ilmiy maqolalar va ochiq ta'lim resurslari orqali o'z bilimlarini yanada kengaytirishlari mumkin.

3. Shaxsiylashtirilgan ta'lim: individual tayyorgarlik va o'z ehtiyojlariga mos dasturlarni tanlash imkoniyatiga ega.

4. Ta'lim sifatini oshirish: Ta'lim jarayonida baholash va monitoring qilishni osonlashtiradi.

5. Yangi ko'nikmalarni olish: raqamli texnologiyalar talabalarni yangi ko'nikmalar bilan ta'minlaydi. IT, dasturlash, ma'lumotlarni taxlil qilish, zamonaviy va davr talabiga mos bo'lish mutaxassis bo'lish imkoniyatini beradi.

Raqamli texnologiyalarni oliy ta'limda qo'llanilishining ijtimoiy ahamiyati:

1. Ta'lim olish va unga kirishni kengaytirish: raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonlarini demokratlashtiradi. U qishloq va chekka hududlardagi talabalar uchun ham ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

2. Bilim almashish: raqamli texnologiyalar xalqaro ta'lim aloqalarini rivojlantirishda yordam beradi. Talabalar va o'qituvchilarga boshqa mamlakatlardagi ta'lim muassasalari bilan tajriba almashish imkonini beradi.

3. Yoshlarni faollashtiradi: raqamli texnologiyalar talabalarni ijtimoiy faol bo'lishga va o'z fikrlarini ifodalashga, o'zaro muhokamalar olib borish va ijtimoiy muammolarni hal qilish imoniyatiga ega bo'ladi.

4. Ijtimoiy innovatsiyalar bilan tanishishga va yangiliklarga moslashishga imkon beradi.

5. Rivojlangan te'xnologiyalarni ta'limga jalb etish butun dunyo bo'ylab ta'limda yangi davrni boshlashi mumkin.

Oliy ta'lim tizimidagi kamchilik va muammolar:

1. Ba'zi oliy ta'lim muassasalari ta'lim sifatini ta'minlashda muammolarni boshdan kechirmoqda. Darslar, auditoriyalar va o'quv materiallari zamonaviy talablarga mos kelmasligi mumkin.

2. Oliy ta'lim tizimida amaliyot va tajribaga e'tibor yetarli emas. Nazariy bilimlarga ko'proq e'tibor berilishi sababli amaliy ko'nikmalarda kamchiliklar mavjudligidir.

3. Oliy ta'lim muassasalarida yuqori malakali o'qituvchi va mutaxassislariga ehtiyoj borligi.

4. Infratuzilma muammolari: ba'zi universitetlarda zamonaviy infratuzilma yetishmasligi, o'quv xonalarining yaroqsizligi yoki resurslarning cheklanganligi muammosi mavjud.

5. Xalqaro tan olinish: ba'zi oliy ta'lim muassasalarining xalqaro miqyosda yetarlicha tan olinmaganligi. Bu esa talabalarning xorijda o'qish imkoniyatlariga ta'sir ko'rsatishi.

6. Texnik muammolarning mavjudligi.

Lekin, shuni alohida ta'kidlash lozimki, oliy ta'lim tizimida erishilgan va qo'lga kiritilgan muvafaqqiyat va yutuqlar ham talaygina. O'zbekistondagi oliy ta'lim platformalarining yutuq va kamchiliklarini tahlil qilish orqali tizimdagi muammolarni bartaraf etish, ta'lim sifatini yanada yaxshilash va xalqaro miqyosda tan olinish imkoniyatlariga ega bo'lishdir.

XULOSA

Raqamli texnologiyalar misli ko'rilmagan sur'atlarda rivojlanib borayotganligi jamiyatda ham, oliy ta'limda ham tub o'zgarishlarga olib kelmoqda. Shu munosabat bilan Xalqaro universitetlar assotsiatsiyasi (IAU) oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish va rivojlantirish muammolarini o'rganishni asosiy ustuvor yo'nalish sifatida belgiladi. Rivojlangan xorijiy davlatlar ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning ustunvorlik kasb etishi o'qitish sifatini yangi bosqichga ko'tarish, tayyorlanayotgan kadrlarning raqobatdoshligini oshirish, inson kapitalini samarali rivojlantirishning yangi istiqbollari ochmoqda. Oliy ta'limni raqmlashtirish bo'yicha yetakchilik qilib kelayotgan davlatlar: Finlandiya, Singapur, Yaponiya va shu kabi boshqa davlatlar ta'lim platformalari orqali sifatli ta'lim xizmatlarini ko'rsata olishga muvaffaq bo'lishdi va raqamli texnologiyalar bo'yicha raqobatbardoshlik jihatidan Jahon reytingida yuqori o'rinlarni egallash imkoniyatiga ega bo'lishdi.

Davlatimizda bu borda sezilarli amaliy ishlarning jamiyatning turli sohalarida amalga oshirilayotganligini quyidagi ayrim misollarda ko'rishimiz mumkin:

My.gov.uz. yagona portali orqali bugungi kunda 8 milliondan ortiq aholi va tadbirkorlar 570 turdagi onlayn xizmatlardan foydalanmoqda.

2022-yilda BMTning elektron hukumat reytingida mamlakatimiz 18 pog'ona yuqorilab, 69-o'rinni egalladi. 2030-yilga borib, ushbu reytingdagi birinchi o'ttiztalikka kirish bo'yicha yillik chora-tadbirlar ishlab chiqilgan. So'nggi 3 yilda IT o'quv markazlari soni 300 dan oshdi. "Bir million dasturchi" loyihasi doirasida ta'lim olib, sertifikatga ega bo'lgan yoshlar soni 1 million 200 ming nafarni tashkil etdi. O'tgan yildan boshlab xalqaro IT-sertifikatlarga o'qish xarajatlarini 50 foizgacha qoplab berish yo'lga qo'yildi. 215 ming nafar yoshlar xalqaro onlayn kurslarni bitirib, sertifikat oldi [15].

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, o'rganilgan va qayd etib o'tilgan ma'lumotlarga asoslanib postindustrial dunyoda innovatsion texnologiyalarning ildam taraqqiyoti va uni davlatlar taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyat ortib borayotgan bugungi kunda, uning rivoji qaysidir ma'noda ta'lim jarayonlari bilan bog'liqligi va aks etishi kelajak taraqqiyoti uchun zamin bo'lib hizmat qiladi.

Bu o'rinda esa oliy ta'limning ham o'rni va ma'suliyati muhim ma'no va ahamiyat kasb etishi aniq haqiqatdir. Shunday ekan, raqamli texnologiyalarni turli sohalarga va shu bilan birga oliy ta'lim tizimiga joriy etish, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va yosh avlodda raqamli texnologiyalardan foydalanish madaniyati ko'nikmasini shakllantirish ta'lim samaradorligini oshirishga shu bilan birga jamiyat va davlat farovonligi, ravnaqiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. <https://lex.uz/docs/6600413>
2. <https://trends.rbc.ru/>
3. <https://www.forbes.ru/education/509682-vse-dla-celoveka-kak-vnedrat-cifrovytehnologii-v-vuzah?ysclid=m2fxrg3ct5691923476>
4. <https://libeldoc.bsuir.by/handle/123456789/44657>
5. Концепция цифровизации образовательной среды современного инженерного образования в условиях глобализации / Е.В.Румянцев, А.Ю.Матрохин, С.С.Мишуков, К.Е.Романова // J. Engineering education. – United Kingdom: 25'2019. – p. 56-64.
6. Минина В.Н. Цифровизация высшего образования и ее социальные результаты// Ж. Вестник Санкт-Петербургского университета. Социология. – СПб.: 2020. Т. 13. Вып. 1. – С. 85.
7. <https://scienceweb.uz/publication/2318>
8. https://www.shsconferences.org/articles/shsconf/pdf/2022/10/shsconf_iteme2022_01050.pdf
9. <https://UzReport.news>
10. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386147>
11. <https://unesdoc.unesco.org/>
12. <https://www.weforum.org/press/2024/04/revolutionizing-classrooms-how-ai-is-reshaping-global-education/>
13. Journal of new century innovations http://www.newjournal.org/Volume-19_Issue-7_December_20224o'rgatish
14. <https://daryo.uz/2024/03/11/hindiston-maktablarining-birida-suniy-intellektga-ega-oqituvchi-robot-ish-boshladi>
15. <https://rtmc.uz/news/prezident-raqamli-texnologiyalar-sohasidagi-natijalar-va-rejalar-bilan-tanishdi>

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

7 ЖИЛД, 4 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 7, НОМЕР 4

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 7, ISSUE 4

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000